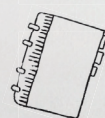

О. В. Вашуленко

Українська мова та читання

Частина 2

Аа Бб Вв Гг Дд
Ее Фф Хх Цц Уу
Іі Її
Мм
Сс
Щщ
Юю

2

О. В. Вашуленко

Українська мова

«Українська мова та читання»
підручник для 2 класу закладів загальної середньої освіти
(у 2-х частинах)
Частина 2

Київ
Видавничий дім «Освіта»
2019

Проект підручника розроблено відповідно до Типової освітньої програми для закладів загальної середньої освіти, розробленої під керівництвом О.Я. Савченко

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

- — працюємо в парі
- — працюємо у групі
- — розвиваємо творчі здібності
- — словничок
- — Візьміть до уваги!

ДЛЯ ВЧИТЕЛЯ

До підручника розроблено дидактичні картки із вправами і завданнями для формування і розвитку навички читання. Завантажити картки можна за посиланням www.osvita-dim.com.ua.

Рекомендації щодо доцільності використання картки та її порядковий номер у списку зазначено на сторінках підручника у вигляді умовної позначки .

Любі школярики і школярочки!

Ви тримаєте в руках новий підручник. Він поведе вас у світ художнього слова. Ви навчитесь читати вдумливо, розуміти прочитане, міркувати над його змістом. Ця книжка розкаже вам, як ділитися своїми враженнями про твори, як робити висновки, навчить вас ставити запитання і наполегливо шукати відповіді на них.

Читаючи, ви дізнаєтеся багато нового про рідну землю, своїх однолітків, пізнаєте красу і багатство української мови. Підручник допоможе вам збагатити своє мовлення новими словами, поетичними висловами, прислів'ями, навчить бачити і розуміти такий розмаїтий навколишній світ.

У підручнику зібрано захопливі казки, вірші, оповідання. Художники подбали про те, щоб вам було цікаво читати їх і переглядати гарні малюнки. Тож розгорніть вашу першу книжку з літературного читання!

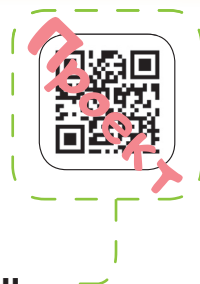
Бажаємо вам успіхів у навчанні і справжньої насолоди від читання!

Дзвіночок кличе у Країну Знань

Прочитай правильно

дзвін	портфэль
дзвіно́к	портфэ́лі
дзвіно́чок	портфэ́лики

- Спочатку послухай, а потім прочитай вірш.

Любов Шостак

ШКІЛЬНИЙ ДЗВІНОК

У путь зібрались журавлі-веселики,
попливли тумани від ріки.
Осінь заглядає у портфелики,
у новенькі ранці й рюкзаки.

Яблучно-горіховими зливами
стукотить в садах осіння рань.
А дзвіночок **срібними мотивами**
радо кличе у **Країну Знань!**

- У яку дорогу зібралися журавлі-веселики?
- Про які ознаки осені ви прочитали у вірші?

- Як ви зрозуміли значення виділених слів?

Упізнай кожну літеру і прочитай слова.

ЛІКАР

ШКОЛЯР

ВЧИТЕЛЬ

Прочитай правильно

вчи-ти-ме-шся	вчі́тимешся
пись-мен-ник	письме́нник
ди-тин-стві	дити́нстві

Анатолій Костецький

ГОЛОВНА ПРОФЕСІЯ

Спитай у тата і у мами,
які професії у них.
Професій різних є чимало,
сповна їх вистачить на всіх!

Та є одна з-поміж професій,
якої вчаться всі в житті,
вона для кожного найперша,
якої вчі́тимешся й ти!

Учитель, лікар чи геолог,
письменник, слюсар чи кресляр —
всі називають головною
одну професію — школяр!

Читаємо
разом!

Бо всім відомо, що **без школи,**
без знань, що мусиш там набути,
не станеш у житті ніколи
тим, ким в дитинстві мрієш бути!

Якщо в тексті трапляються **незнайомі слова і вислови**, з'ясувати їхні значення можна в підручнику; у словнику; в Інтернеті; запитати в дорослого; здогадатися за змістом.

Геолог — фахівець, який вивчає землю, її склад, розвиток.

Слюсар — робітник, який обробляє метали, ремонтує машини, механізми.

- Які професії згадуються в тексті вірша?
- Яку професію названо головною? Прочитай ці рядки.
- Зверни увагу на виділені слова. Поміркуй, які найважливіші думки вони передають. Чи погоджуєшся ти з ними?
- Прочитай вірш, підкреслюючи голосом виділені слова.
- У тебе вже є певний досвід — бути школярем. Які важливі вміння цієї професії ти опанував (опанувала)?

А ти знаєш?

В Австралії відкрито першу у світі школу англійської мови для папуг та інших птахів, що розмовляють. Їх навчають вимовляти вітання, жарти і навіть вірші.

Я — дослідник

Думаєш, усі школи у світі однакові?
Переглянь відео.

Я — дослідниця

- **Пофантазуй!** Якою ти уявляєш школу майбутнього? Яким буде шкільне приладдя для учнів через сто років?

Йосип Шелепець

ЗАЖУРИВСЯ КІТ

Зажурився Кіт,
серце тиснуть болі:
вчитися не хочуть
кошенята в школі.

Виліз Кіт на пліт,
хмурить сиві брови:
до книжок нема
в кошенят любові.

Наче хмара Кіт.
Спину гнуть турботи:
що ж то з кошенят
вийде без охоти?

Як же отакі
в світі розберуться?
Геть усі з незнайків
тільки насміються.

- Що турбувало Кота?
- Читаючи вірш, передай почуття Кота.
- Якими ти уявляєш кошенят? Як їх зобразив художник?
- Хто на малюнку має сумний настрій? А хто веселий?
- Що можна порадити кошенятам?
- Дай клички кошенят. Придумай продовження історії із цими героями.

Гарно того вчити, хто хоче все знати.

Мудрим ніхто не вродився, а навчився.

Дзвіночок кличе у Країну Знань

Прочитай. Знайди «зайве» слово в кожному рядку.

Школа, школа, шкода, школа, школа.

Мріяв, мріяв, мріяв, міряв, мріяв.

Прочитай правильно

тра-пля-ли-ся	-----▶	трапля́лися
за-хо-пли-вою	-----▶	захо́пливою
очі-ку-ван-ні	-----▶	очі́куванні
зди-ву-ван-ня	-----▶	здивува́ння

● Читаючи текст, зверни увагу на зміну настрою героя.

Маргарита Сурженко

1 — — — — — ІЖАЧОК БУЛЬ — ШКОЛЯР

Їжачок Буль із раннього дитинства мріяв про школу. Багато його друзів уже ходили туди. Часто вони розповідали веселі історії, що траплялися з ними під час занять. Школа здавалася Булю радісною захопливою пригодою. Йому хотілося якомога швидше стати учнем.

І ось такий день настав. Буль **був на сьомому небі від щастя**.

Уранці він поспішив до школи. Тут усе для нього було новим і незвичним, але Буль зовсім **не боявся**.

Він був в очікуванні цікавих пригод і веселих історій. Але, зайшовши в клас, він побачив зовсім

незнайомих звірятток, які спокійно сиділи за партами. Їжачок трішки **захвилювався**, однак чекав, що до класу зайде вчителька і почнуться веселощі.

Яким же було його **здивування**, коли вчителька замість смішних історій почала пояснювати, як у школі потрібно поводитися. Учні повинні уважно слухати, вчитися читати, писати, лічити і малювати.

Це **не дуже сподобалося** Булю. А коли всі звірята почали виконувати завдання, то він і зовсім **розгубився**. У маленького їжачка погано виходило, і він **дуже боявся**, що вчителька буде його лаяти. Крім того, Буль не до кінця зрозумів завдання, а перепитати **соромився**.

Після уроків їжачок повертався додому **засмученим і наляканим**. Школа виявилася зовсім не такою, як уявлялося. За вечерею він майже не розмовляв і дуже рано пішов спати.

- Про кого ця казкова історія?
- Про що мріяв Буль? Яким йому уявлялося шкільне життя?
- З яким настроєм їжачок ішов до школи?
- Як і чому змінювався настрій Буля, коли він зайшов у клас?
- Прочитай виділені слова. Що вони допомогли тобі зрозуміти? Розкажи, що відчував наш герой.
- Що веселого (цікавого, несподіваного) відбулося у твій перший тиждень у школі?

Прочитай правильно

Стра́шно, встро́мівся, стриба́ти, почува́ються
потрапля́ючи, не прога́вити.

- Пригадайте, про що йшлося у першій частині казки. Як далі будуть розгортатися події у творі?

Маргарита Сурженко

2 — — — — — ЇЖАЧОК БУЛЬ — ШКОЛЯР

Уранці Буль прокинувся у сльозах.

— Я не хочу йти до школи! — плакав їжачок, дивуючи маму.

— Чому, Булю? Хіба тобі не цікаво отримувати нові знання і знайомитися з новими друзями?

— Ні, там зовсім не цікаво, а страшно. Я хочу залишатися вдома, гратися і читати веселі розповіді для дітей про школу.

На цих словах їжачок запнувся. Адже дійсно, такі історії були його улюбленими. Він так мріяв про школу, а тепер її боїться. Малюк встромився носом у подушку і заплакав. Але його мама все зрозуміла: їжачок боявся не школи, а нового способу життя.

— Любий, не потрібно плакати. Боятися нового і невідомого цілком природно. Навіть дорослі почуваються ніяково, потрапляючи в незвичні, нові умови.

Почувши це, Буль трохи заспокоївся:

Новий спосіб життя — щось невідоме, незвичне.
Ніяково — незручно.

— Мене не будуть лаяти за те, що у мене не все виходить?

— Звичайно, ні. Помилятися може кожен. Для цього ти й пішов до школи, щоб учитися. Не бійся запитувати про все, що тобі не зрозуміло, і в тебе обов'язково все вийде!

— А якщо я принесу погану оцінку, ти не перестанеш мене любити?

— Звісно, що ні! Адже ми з татом любимо тебе не за якісь заслуги, а просто за те, що ти наш синок. До того ж візьми до уваги, що головне у школі — не оцінки, а нові знання та досвід! А ще там ти зможеш знайти нових друзів!

Буль дуже зрадів розмові з мамою, знову захотів іти до школи, але про всяк випадок вирішив уточнити:

— А бігати і стрибати зовсім-зовсім не можна, так? Мама усміхнулася:

— Можна, але тільки на перервах. А на заняттях потрібно бути уважним, щоб не прогавити нічого цікавого.

- Як Буль пояснив мамі, чому не хоче ходити до школи? Знайди і прочитай ці слова. Голосом передай настрої героя: тривожний, плаксивий.
- Чого боявся їжачок у школі? Вибери доречні відповіді:
 - хлопчиків-забіяк;
 - поганих оцінок;
 - що його будуть лаяти, коли не все виходить.
- Що сказала їжачку мама, щоб заспокоїти малюка? Які її слова ти вважаєш особливо важливими?

Прочитай правильно

від-важ-ний ► відва́жний
най-кра-щий ► найкра́щий
спра-вед-ли-ві-ший ► справе́дливіший

Олена Полянська

Є У КОЖНОГО ТАЛАНТ

Хтось завжди у чомусь кращий:
швидший хтось, чи більш відважний.
Хтось сильніший, розумніший,
справедливіший, добріший!
Хтось зліпити може птаха,
хтось найкращий в боротьбі.
В когось здібності до шахів,
хтось футбол обрав собі.
Хтось на сцені гарно грає,
хтось комп'ютер добре знає,
хтось малює, хтось танцює,
вишиває чи співає.
Хтось писатиме романи,
а хтось буде — музикант!

Читаємо
разом!

Треба тільки вчитись гарно
й розвивати свій талант!

Талант — дар, здібність, уміння людини робити щось із особливою майстерністю.

- Як ти розумієш значення слова **талант**?
- Як ти розумієш останнє речення?

Прочитай правильно

за-ми-слю-ю-ся → замійслююся
ін-стру-мен-тах → інструментах
тра-пля-ється → трапляється

Наполégлива, намага́єшся, задовóленням,
щосíли, запропонува́ла, розв'язували.

- Спочатку уважно послухай текст, а потім самостійно прочитай його вголос.

За Дженніфер Мур-Маллінос

ЯКЩО ВЧИТИСЯ ВАЖКО

Навчання у школі має велике значення. Та іноді це дуже важко! Але завжди, коли я старанно виконую завдання, мене у школі хвалять. Це найкраще почуття у світі!

Що тобі подобається найбільше у школі, крім перерви? Мені подобається дізнаватися про вулкани чи динозаврів. Або навчатися грати на різних музичних інструментах. Наприклад, на флейті або трубі. Такі уроки я дуже люблю.

Чи бувало в тебе таке, що ти щось намагався зрозуміти, але все одно нічого не виходить? Коли це трапляється зі мною, я дуже засмучуюся і хочу все кинути.

Минулого тижня вчителька показувала класу новий спосіб виконання дії додавання. Як я не намагався, ніяк не міг його зрозуміти. Стало сумно. Хотілося

припинити всі зусилля. А вчителька це помітила і запропонувала мені допомогу. Я залишився після уроків.

Уявляєш, цей час у школі я провів із задоволенням! Учителька показала мені багато прикладів. І я не тільки зрозумів спосіб додавання, а й жартував зі своїх помилок!

За кілька днів, коли на уроці ми розв'язували такі приклади, я трохи нервував. Кілька хвилин сидів і спостерігав, як інші діти виконують завдання. Потім побачив, що вчителька усміхається мені. І я все згадав! Узяв ручку й нарешті почав писати.

І знаєш що? Я це зробив! Я правильно розв'язав усі приклади! Моє навчання і старання праця не були даремні. Я був дуже задоволений виконаною роботою!

Я зрозумів головне — не здаватися в жодному разі! Насправді, єдине, що потрібно, — це наполеглива праця! Є різні шляхи до знань. Якщо ти знайдеш свій, навчання перетвориться на велике задоволення. Те, що раніше здавалося складним, стане легким і цікавим!

- Хто розповідає про себе — дівчинка чи хлопчик? Знайди в тексті слова, які підтвердять твою відповідь. Прочитай.

- Як ти розумієш вислів «навчання — це наполеглива праця»?
- Що тобі подобається найбільше у школі, крім перерви? Як на це запитання відповів хлопчик? Знайди і прочитай.
- Що не виходило у хлопчика? Хто йому допоміг? Коли і як це відбулося?
- Пригадай і розкажи, чи був у тебе такий випадок, коли ти намагався (намагалася) щось зрозуміти, але нічого не виходило? Хто тобі допомагав?
- Який висновок зробив хлопчик? Чи погоджуєшся ти з ним?

● **Обговоріть!** Що потрібно робити, щоб досягти успіхів у навчанні?

За Марією Чумарною

РАНКОВЕ ПРИВІТАННЯ

У школі на першому уроці ми завжди вітаємося. Це привітання — особливе. Ми всі стаємо в коло разом зі своєю вчителькою і творимо своє «сонечко». Кожен із нас — наче промінчик: вітаючись, посилаємо одне одному тепло, любов і радість через добрі слова побажань.

Вітаємо погоду за вікном — якою б вона не була. А ще вітаємо іменинників, бажаємо здоров'я тим, хто через хворобу не прийшов до школи.

ДОБРОГО РАНКУ!
Доброго ранку усім!
Сонце загляне в наш дім!
Доброго ранку і добрих думок,
день починає веселий урок.

ПОБАЖАННЯ

Миле вранці привітання — це від серця побажання:
хай тобі цей день сміється,
добре вчитися вдається,
хай живуть між нас забави,
гарні вчинки, добрі справи!

Наше привітання — це багато добрих слів, які роблять наш день щасливим. День треба починати, як сонечко, — з посилення промінців любові!

- Як ти вітаєшся вранці зі своїми рідними, однокласниками (однокласницями)? Які слова і побажання ви кажете одне одному?
- Підготуйся до читання віршів-привітань: подумай, як швидко ти читатимеш їх, які слова захочеш прочитати з особливим почуттям. Яку інтонацію читання підказує знак оклику?
- Прочитай уголос вірші-привітання.
- Вибери один вірш і вивчи напам'ять.

Перевір себе!

- Про що ти читав (читала) у цьому розділі?
- Розкажи зміст твору, який тобі найбільше сподобався.
- У якому творі стверджується думка, що в навчанні слід виявляти наполегливість і силу волі?
- Чому професію **школяр** називають головною? У якому творі ти про це прочитав(прочитала)? Хто його написав?

Книжка — ключ до знань

Прочитай правильно

Чита́ти, чита́ч, чита́чка, чита́чі.

Лідія Повх

МИ МАЛЕНЬКІ ЧИТАЧІ

Ми маленькі читачі —
дум розумних збирачі.

Читачі-читайлики,
Олі та Михайлики.
Читачі-читалочки,
Василі й Наталочки.

Про пригоди всі книжки
хто читає залюбки?

Читачі-читайлики,
Олі та Михайлики.
Читачі-читалочки,
Василі й Наталочки.

Знаєм стільки казочок!
Та ні дня без книжечок!
Читачі-читайлики,
Олі та Михайлики.
Читачі-читалочки,
Василі й Наталочки.

Залюбки — з великим задоволенням.

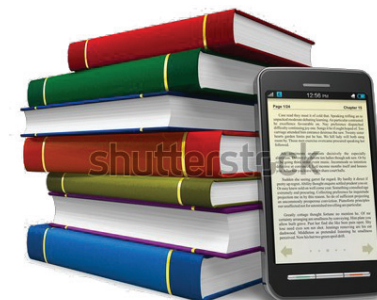
- Слухаючи (читаючи) вірш, зверни увагу, як звучать прикінцеві склади у рядках. У чому їхня особливість?
- **Обговоріть!** Як ви зрозуміли зміст виділеного речення?
- Підготуйся прочитати вірш уголос. Звертай увагу, де речення починається, а де — закінчується. Яку інтонацію підказує знак оклику? Які речення потрібно прочитати з питальною інтонацією?

Хто багато читає, той багато знає.

**Книжка — твій радник і друг, частіше
бери її до рук.**

А ти знаєш?

Перші книжки зовсім не були схожі на ті, які ти читаєш сьогодні. Важливі думки люди записували на стінах печер, на кам'яних та глиняних дощечках, на березовій корі.

Я — дослідник

Розглянь малюнки. Порівняй, якими були найперші книжки та який вигляд мають сучасні. Що в них спільне? Чим вони різняться?

Я — дослідниця

● **Де можна дізнатися про старовинні книжки?**

Прочитай правильно

Кні́га, книга́рня, книголю́б.

Кожен текст у підручнику має назву. Це — **заголо́вок**. Також до текстів є **ілюстра́ції**. Це малюнки або світлини. Якщо поміркувати над змістом заголовка й уважно розглянути ілюстрацію ще до читання, то це підкаже, про що розповідь твір.

- Прочитай заголовок і уважно розглянь ілюстрацію. Поміркуй, про що може розповісти твір.

Василь Сухомлинський

Заголовок

УСІ КНИЖКИ ГАРНІ

Мама дала Настусі гроші і сказала:

— Піди до книгарні й купи собі дві книжечки. Там є гарні книжечки — про пташок і метеликів, про звірят і рибок...

Пішла Настуся. А там книжок — ой, скільки ж там книжок! Стоїть Настуся перед полицею, в очах у неї сяє радість. Бо Настуся вже вміє читати. Дивиться вона на книжечки й читає: ця — про їжачка, ця — про котика. А ось ця — про горобчика, а ця — про ластівку. А он та — про ягнятко, а та — про сірого бичка.

Задумалася, занепокоїлася Настуся: «Що ж робити? Грошей у неї тільки на дві книжечки, а книжечок он скільки! Купиш про їжачка, про котика, а горобчик,

Ілюстрація

ластівка і ягнятко? Хіба ж можна без них додому йти? Купиш про ягнятко і про ластівку, а їжачок і котик?..»

- Про кого розповідається у творі?
 - Якою ти уявляєш Настусю?
 - Доведи, що Настуся дуже любить читати.
 - Яку пораду ти можеш дати дівчинці?
 - Про що ти любиш читати?
 - Поцікався у своїх рідних, які книжки запам'яталися їм з дитинства.
- Чим книгарня відрізняється від бібліотеки?
 - Які є бібліотеки? Які книжки є у твоїй домашній бібліотеці?

Бібліотека — місце, де збирають, зберігають і видають книжки читачам.

Наталка Поклад

КНИЖКОВЕЧІР

Книжка в тата, книжка в мами,
книжка в мене і в Світлани.
З книжкою малий Тарас —
книжковечір нині в нас.
Книжковечір, книжкотіша,
тільки чути — песик дише
й сумно дивиться з-під ліжка,
бо йому немає книжки.

- З чого видно, що в сім'ї всі члени родини люблять читати? Які слова з тексту це підтверджують? Прочитай.
- Як ти розумієш слова **книжковечір, книжкотіша**?
- Хто, на твою думку, розповідає про себе і свою родину в цьому вірші? Яким (якою) ти її (його) уявляєш? Опиши словами.
- Які слова у вірші повторюються? За їхньою допомогою спробуй коротко сказати: про кого і про що цей вірш.
- Скільки в кімнаті читачів? А на малюнку?

Я — дослідник

Скільки книжок ти прочитаєш за шість місяців? Для цього заведи читацький щоденник. Учителька (учитель) тобі розкаже, як це зробити.

Я — дослідниця

Прочитай правильно

Тонесеньку, джунглі, довідаюсь, пінгвінів.

Нузет Умеров

ПРО КНИЖКУ

Дбайливо тонесеньку книжку гортаю,
рядок за рядочком уважно читаю.
Багато про що я довідаюсь з книжки:
про лева, жирафа, ведмедя та мишку.
Про гори круті та бурхливі ріки,
про джунглі густі та пустелі великі.
Про синіх китів, про акул і дельфінів,
про хижих косаток і добрих пінгвінів.
Про північ, про південь читаю невпинно,
про ближні країни й далекі країни.
Гортаю, гортаю сторінки, мов диво,
весь світ в собі книжка вмістила дбайливо.

- Слухаючи (читаючи) вірш, зверни увагу, як звучать прикінцеві склади у рядках. У чому їхня особливість?
- **Обговоріть!** Як ви зрозуміли зміст виділеного рядка?
- Про що ти любиш читати? Хто твої улюблені герої?

Перевір себе!

- Що нового ти дізнався (дізналася) з прочитаного в цьому розділі? Які відкриття зробив (зробила) для себе?
- Назви прочитані твори. Хто їх написав?
- Чому книжку називають poradником і другом? Які незвичайні можливості вона має?
- Придумай рекламу для своєї улюбленої книжки.
- Чи пам'ятаєш ти першу книжку, яку прочитав сам (прочитала сама)? Як вона називається? Які в ній були малюнки? Що нового й цікавого ти дізнався (дізналася) із прочитаної книги?

Осінні барви, осінній настрій

Прочитай плавно цілими словами.

véрес	жÓвтий	листок
véресень	жÓвтьєнь	листопад
вересне́вий	жовтіє	листочок

Прочитай правильно

Прохолóда, хризанте́ми, бу́ро-золота́ві, метушні́, кольори́стий, поналі́ті.

А́втор (а́вторка) — людина, яка створила художній, музичний або мистецький твір.

Авторка

Катерина Перелісна

ЗОЛОТА ОСІНЬ

В парках і садочках,
на доріжки й трави,
падають **листочки**
бу́ро-золота́ві.

Де не глянь, навколо
кілим кольори́стий,
віти напівго́лі
й **небо синє-чисте**.

Метушні́ немає,
тиша й прохолода —
осінь золотая
тихо-ніжно ходить.

Авторка картини

Ольга Кваша.
Золота осінь

- Про який період осені йдеться у вірші?
- Які ознаки осені зображено у вірші?
- З яким почуттям авторка говорить про осінь?
- Які кольори використала Катерина Перелісна для опису осені? Зверни увагу на виділені слова. Чи є ці кольори на картині Ольги Кваші?
- Прочитай вірш тихо, спокійно. Прислухайся до кожного слова. Намагайся уявити картину, описану у вірші.

Авторка

Катерина Перелісна

НЕДАЛЕКО ДО ЗИМИ

Вітер плаче, вітер виє.
Дощ осінній дрібно сіє.
Жовкне листя, в'януть квіти,
скрізь калюжі поналіті.

І ніде не видно пташки,
ані бджілки, ні мурашки.
І метеликів нема,
недалеко вже зима.

- Який період осені зображено в цьому вірші?
- Який настрій вірша? Чим він викликаний?
- Підготуйся і прочитай вірш уголос, передаючи його сумний настрій.
- Розкажи, яка осінь у вересні, а яка — у жовтні та листопаді.
- Вивчи один із віршів напам'ять.

- Якою осінь бачиш ти? У якому місяці осінь подобається тобі найбільше? Чому?

Я — дослідник

Прочитай вірші ще раз. Порівняй їх. Уяви картини за цими описами. Розкажи, чим вони різняться.

Я — дослідниця

Прочитай, щоразу збільшуючи швидкість читання.

сад	діти	слива	груші
сад	діти	слива	гроші
лад	діти	злива	груші
сад	віти	слива	груші

Прочитай правильно

Позолотіла, осінь-мальовнічка, помалювала, оксаміти, прикрасила.

Марійка Підгірянка

ПРИЙШЛА ОСІНЬ

Прийшла осінь люба, мила,
дітям на потіху
груші всі позолотила
у годину тиху.

Ще червону фарбу мала
осінь-мальовничка.
Яблучка помалювала
на обидва личка.

Як на сливи позирала,
знала, що робити:
усі сливи завивала
в сині оксамити.

І куди лиш не ходила
у годину тиху,
увесь садок
прикрасила
дітям на потіху.

Оксаміт — тканина з густим коротким ворсом.

- Якою ти уявляєш осінь за прочитаним віршем?
- Які слова надають віршу ніжного забарвлення?
- Чи погоджуєшся ти з тим, що про осінь авторка пише, як про живу істоту? Прочитай слова, які підтверджують твою думку.
- За якою роботою осені спостерігала авторка?
- Як ти розумієш виділені рядки?
- Що ще може робити осінь у саду?
- Авторка змалювала чудову осінню картину словом. А ти спробуй намалювати ілюстрацію до цього вірша. Які кольори обереш для своєї картини? Чому?
- **Пофантазуйте!** Осінь — це дівчинка, молода жінка чи, може, бабуся? Поясніть, чому ви так вважаєте. У що вбирається Осінь? Які в неї захоплення?

- Спробуй відтворити, як вітер шелестить листям.
- вітерець** Ш-ш-ш-ш-ш-ш.
- вітер** Ш-ш-ш-ш-ш-ш! Ш-ш-ш-ш-ш-ш!
- вітриган** Ш-ш-ш! Ш-ш-ш! Ш-ш-ш-ш-ш-ш!

Прочитай правильно

Розходівся, хазяйнуєш, заблудівся, угамуйся.

Тамара Коломієць

ВІТРИСЬКО

— Чом, вітриську, розходився,
хазяйнуєш у саду?
— Це я в листі заблудився
і дороги не знайду.
— А навіщо трусиш сливи
у некошену траву?
— Бо удався нелінивим,
без роботи не живу!
— Ой вітриську, робиш шкоду!
Угамуйся хоч на мить!
— Краще геть піду з городу,
в чистім полі буду жити! —
Звісив з тину босі ноги,
свиснув — листя полягло.
І за мить вдовж дороги
покурівся за село.

Покурівся — пішов, здіймаючи куряву на дорозі.

- Хто розмовляв із вітриськом у саду? Навчися читати вірш, передаючи голосом запитання і відповідь. Які слова мають прозвучати як зауваження вітриську?
- Чому, струшуючи сливи, вітер робить шкоду?
- Як вітрисько відповів на зауваження? Прочитай про це.
- Чи погоджуєшся ти з тим, що про вітер авторка пише, як про живу істоту? Що про це свідчить?
- Уяви і розкажи, який у вітриська характер та вигляд.

Я — дослідник

- Розглянь картини. Чи можна побачити вітер? Чи можна визначити, наскільки вітер сильний?
- Чи можна вітер намалювати? Як саме? Завдяки чому він стає помітним?

Я — дослідниця

Авторка картини

Ірина Ломанова.
Осінній вітер

Автор картини

Олексій Чернігін.
Солоний вітер

Прочитай правильно

Кришталéве, люстéрце, загляда́ють, приміря́ють.

Па́уза — це зупинка в мовленні.
Читаючи твори, дотримуйся пауз: | — мала пауза; || — велика пауза.

Тамара Коломієць

НА ГАЛЯВІ

На галяві озéрце | —
кришталеве люстерце. ||
Туди гриби заглядають, |
капельюхи приміряють. ||
Приміря́ли, | милувались,
раптом шурх | — і поховались.
Сироїжки | — під листочки,
опéньочки | — під пеньочки.
А опецьок-боровик
забарився та у крик: |
— Сосо́ночки-красуні, |
ялиночки манюні, |
куди хочте сховайте, |
тільки в кошик не дайте! ||

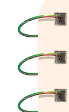

Опецьок — товстий, незграбний.
Забарі́тися — не встигнути, загаятися.

- Що робили гриби? Покажи, як вони це робили. Який у них був настрій?
- Як ти думаєш, чому гриби почали ховатися? Як змінився їхній настрій?

- Розкажи, куди гриби ховалися. Хто не встиг заховатися? У кого він просив допомоги?
- Визнач настрій твору. Прочитай вірш, дотримуючись пауз.

Упізнай кожну літеру і прочитай слова.

СКРЕКОУЕ

КУДЛИЦЕ

ПІРІДІНЬКАЄ

Аркадій Музичук

ГОРОБЦІ

— Ага, | а я у вирій полечу! | —
хвалилося сусідам ластів'ятко. ||
Малий горобчик, | як про це почув, | —
відразу полетів до татка. ||
— А ми у вирій летимó чи ні? ||
І як же наша хатка під карні́зом? ||
І я ще не навчивсь співа́ть пісні, |
та й ще літаю тільки низом... ||
— У вирій не літають горобці. ||
У рідних гніздах зимувати будем. ||
Бо ми узимку — головні співці, |
а без пісень пташиних сумно людям. ||

Ві́рій — південні, теплі краї, куди відлітають на зиму перелітні птахи.

- Про кого цей вірш? Чи сподобався він тобі?
- Що означає вислів «літаю тільки низом»?
- Підготуйся до читання вголос. Поміркуй, із якою інтонацією читатимеш слова ластів'ятка? А горобчика? А тата-горобця?
- Розглянь малюнок на с. 31. Чи впізнаєш ти ластів'ятка і малого горобчика?
- Як можна продовжити назву вірша?
- Перегляньте відео. Чи впізнали ви птахів, які відлітають у вирій?

Прочитай слова в кожній колонці спочатку повільно, потім — швидше, ще швидше.

дiм	нiс	хто	ось
вiн	йде	про	пiд
сни	бiг	теж	щоб

Прочитай правильно

Походжає, потрудівся, смугастий, потоваришую.

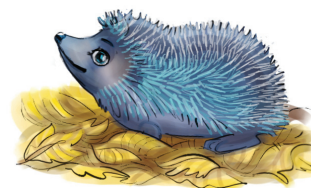
Наталя Остапенко

ГОСПОДИНЯ ОСІНЬ

Господиня Осінь в лісі походжає,
хто як потрудився, у звірят питає.

Захиталась гілочка
і з'явилась білочка:
— Я запас роблю на зиму,
у надійну комірчину
заховаю шишки
і смачні горішки.

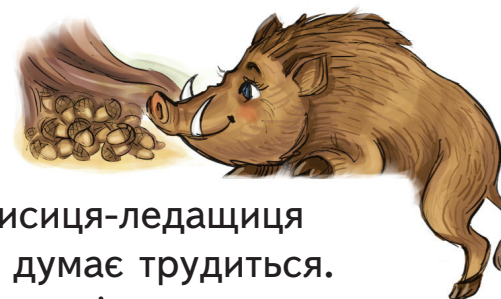
Обізвався їжачок,
сіра шубка з голочок:
— У останні теплі днини
листя я встелив хатину,
щоб до самої весни
снились теплі жовті сні.

Зайченятко виглядає
і сміливо промовляє:
— Я про зиму пам'ятаю,
кожушину поміняю,
щоб, як скочу в білий сніг,
вовк знайти мене не зміг.

По стежині йде ведмедик
і несе він діжку меду:
— Я старався теж, як міг,
збудував собі барліг.
Бджоли меду ось дали,
щоб солодкі сні були.

І іклáстий вепр озвався:
— До зими я готувався
і під дубом у комору
жолудів насипав гору.

А лисиця-ледащиця
і не думає трудиться.
По галяві походжає
і тихесенько співає:
— Мене холод не лякає,
бо в курник дорогу знаю.
З півнем потоваришую,
якось та й перезимую.

Вепр — дикий кабан.

- Про кого цей вірш?

Персона́ж твору — це дійова особа. Дійовими особами можуть бути люди, тварини, казкові істоти.

- Скільки персона́жів у цьому творі? Назви їх.
- Розкажи про кожного з персона́жів.
 - Як у вірші розповідається про появу білочки?
 - Прочитай, у кого сіра шубка.
 - Хто сміливо поглядає?
 - Хто ікластий?
 - Хто йде з медом?
 - А хто ледачий?
- Підготуйтеся до читання вірша в особах. Хто читатиме слова автора? Обговоріть, із якою інтонацією треба читати слова кожної дійової особи.
- Уявіть себе художниками. Спробуйте створити свої ілюстрації персона́жів твору.

● Прочитай заголовок вірша. Чи здивувала тебе його назва? Чому?

Оксана Кротюк

ВЕДМÉЖА КОЛИСАНКА

Підбиває мама лістяну перину:
— Укладайся спати, мій маленький сину.
Зажури́ла осінь золоту діброву.
Вітер нам співає пісню колискову.
Вже посну́ли бджоли, мушки і жуки.
Сплять сусіди наші — сірі їжаки.

Запашні, малинові хай насняться сні.
Спімо, мій кошлятику, міцно до весни.

- Як ти розумієш виділені рядки?
- Відшукай у вірші і прочитай слова, які звучать ніжно.
- Відшукай у тексті слова, які вжито замість слова **ведмедик**. Як іще можна назвати ведмедика?
- Прочитай вірш уголос.
- Порівняйте текст і малюнок. Знайдіть схоже та відмінне.

Прочитай правильно

На гіллячках, тоненьких, нашпільює, посіплеться.

Ліна Костенко

БІЛОЧКА ВОСЕНИ

На гіллячках, на тоненьких,
поки день ще не погас,
сироїжки та опеньки
білка сушить про запас.

Так нашпилює охайно,
так їх тулить на сосні
і міркує: «А нехай-но
ще побудуть тут мені!

Поки дні іще хороші,
поки є іще тепло,
а як випадуть пороші,
заберу їх у дупло.

Буде холодно надворі,
сніг посиплеться з дубів,
буде в мене у коморі
ціла в'язочка грибів!»

Але білочці не спиться.
Дятел стукає: тук-тук!
Щоб не вкрала їх лисиця
або хитрий бурундук.

Віпадуть пороші — сніг укриє землю.

- Як ти розумієш вислів «день ще не погас»?
- Якою авторка змалювала білочку? Якими словами передала її вдачу?
- Якими турботами зайнята тваринка? Про що вона розмірковує?

А ти знаєш?

Білки можуть улаштовувати свої оселі в дуплах або будувати кулясті гнізда із сухих гілок. Кожна білка має не одне, а кілька гнізд, які часто міняє.

Прочитай заголовок. Поміркуй, про що може розповісти цей твір.

Оксана Чорновіл

ОСІННІЙ КОНЦЕРТ

Якось їжачок вирішив зробити Осені подарунок. Він дуже хотів віддячити їй за блискучі каштани, золоте листя і смачні грибочки.

— А що коли я влаштую для неї справжній концерт?! — подумав Їжачок.

Піхкаючи, він забрався на пеньок і, мов диригент, змахнув гілочками.

— Стук-стук, — застукотіли каштани, уявивши, що грають на барабанах.

— Ш-ш-ш-ш! — зашелестіло пожовкле листячко.

— Д-у-у-у-у-у! — заспівав вітер, щосили дмухаючи у свою дудку.

— Скрип-скрип, — заграли дерева, повільно погойдуючись під пісню вітру-дударика.

— Трррр-трррр, — і собі підхопили мелодію кленові літачки, весело спускаючись на землю.

Аж раптом...

— Кап-кап-кап, — зашуміли дощові крапельки.

Їжачок спочатку засмутівся — дощик зашкодив такому чудовому концерту! А потім здогадався:

— Це ж мені Осінь так аплодує!

І задоволений Їжачок швидко задріботів маленькими ніжками до своєї домівки.

Зачин

Основна частина

Кінцівка

- **Обговоріть!** Чиї прогнози виявилися найбільш найближчими (точними) до змісту твору? А чиї — найцікавішими?
- Про кого ця казка? Яким ти його уявляєш?
- Які нові слова трапилися тобі у творі? Що вони означають?
- Коли відбувалася описана подія?
- Про що розповідається у зачині казки? А в основній частині?
- Що з описаного в казці можна побачити, а що — почути?
- **Прочитайте разом** рядки, які передають:
 - стукіт каштанів;
 - шелестіння листя;
 - пісню вітру;
 - музику дерев, кленових літачків і дощових крапель.

- Послухай звуки осені. Розкажи, що ти почув (почула).

Я — дослідник

Під час прогулянки прислухайся до звуків природи. Цікаво, звуки яких музичних інструментів ти почуєш? Розкажи у класі.

Я — дослідниця

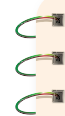
Галина Маніва

КАШТАНОПÁД

Ось червоний впав листок,
а за ним каштанчик — скок!
Жовтий лист на землю ліг,
слідом знов каштанчик — плиг!
День за днем таке підряд —
падоліст, каштанопáд.

- Ти любиш збирати каштани і пожовкле листя? Для чого? На яких уроках їх можна використати?

Прочитай слова, написані великими і малими буквами.

н О а С с І т Н р Н о І ї

1

ОСІНЬ ВЕСЕЛА

Наталія Забіла

ОСІННЄ ЛИСТЯ

Від вітру коливаються
пожовклі дерева,
а листя з них зривається
і пісеньку співа:

— Веселі танцюристи ми,
кружляєм в висоті, —
листки, листочки, листики,
червоні й золоті!

Зриваємось ми зграями
з топольок та беріз,
злітаємо, кружляємо
і падаємо вниз.

Та вітром знов піднесені
мчимо з височини.

Нам радісно! Нам весело!
Нам любо восени!

- Знайди у прочитаному вірші слова, які створюють радісний настрій.
- Якими словами передано рух листочків? Прочитай їх.
- Навчися читати вірш весело. Пам'ятай про паузи. Із більшою силою голосу прочитай виділені рядки.

Олена Пчілка

* * *

Садок марніє потихеньку,
пожовклі падають листки,
вітрець не віє вже тепленько,
жене понурії хмарки.
Посох горошок на городі,
мачок вже цвіт давно згубив,
високий соняшник на грядці
журливо голову схилив.

Марніти — сохнути, старіти.
Понурій — сумний, похнюплений.

- Знайди у прочитаному вірші слова, які створюють його сумний настрій.
- Які картини ти уявляєш, читаючи вірш?
- Який настрій подарувала тобі осінь сьогодні?

Вадим Скомаровський

ЛІСОВА КОЛИСКА

Стежка, озеро, стіжок —
все у падолисті.
Ліс нудьгує без пташок,
і в гніздечку для пташок
задрімав сухий листок,
спить, мов у колисці.

- Чи є у вірші слова, значення яких вам незрозуміле?
Обговоріть, що ці слова означають.

- Де задрімав листочок?
- Із чим автор порівнює гніздечко?
- Навчися читати вірш спокійно, мрійливо.

- Пофантазуйте!** Що сниться листочку? Ким він себе уявляє? А про що мріє гніздечко?

Ліна Костенко

БЕРЕЗОВИЙ ЛИСТОЧОК

Іще не сніг і навіть ще не іній,
ще чути в полі голос череди.
Здрігнувся заєць — ліс такий осінній,
куди не ступиш, все щось шарудить!
Чи, може, це спинається грибочок?
Чи, може, це скрадається хижак?
То пролетить березовий листочок,
то пробіжить невидимий їжак...

Тривожний
настрійТаємничий
настрійЗадумливий
настрій

Чередá — стадо корів, що пасеться у полі.
Спинається — тягнеться угору, підростає.

- Чи є у вірші слова, значення яких вам незрозуміле? **Обговоріть**, що ці слова означають.
- До чого прислухається заєць? Що його турбує? Чому в лісі все шарудить?
- Як авторка передала полохливість зайчика?
- Як ти розумієш вислів «**пробіжить невидимий їжак**»?
- Прочитай вірш виразно. Передай інтонацією зміну його настрою.

5

ОСІНЬ ГРАЙЛИВА

Петро Сорока
ГРА

Сад осінній вчить мурах
переборювати страх:
він спускає їх на землю
на листочках-літачках.
Приземлившись, дітвора
аж підстрибує: «Ура!».
Тільки восени буває
отака весела гра.

Віктор Терен
ОСІНЬ

Вітер з пожовклим листком
грається в котика-мишки.
То поженеться біжком,
то підкрадається нишком.
Ну а коли спійма,
буде, дітки,
зима.

- Який настрій створюють вірші?
- Дотримуючись пауз, прочитай вірш, який найбільше тобі сподобався.

● Прочитай **скоромовки Володимира Сенцовського**.
Читай швидко, вимовляй чітко.

Для
хлопчиків

Просьтесь уранці їжачки зелені
до хлоп'ят у ранці або у кишени.

Для
дівчаток

З сірих тротуарів їжачки зелені
до дівчаток раді вскочити у жмені.

Перевір себе!

- Вірші яких авторів (авторок) ти прочитав (прочитала) у цьому розділі?
- У якому вірші розповідалося про те, як білочка готувалася до зими? Хто його написав?
- Про що розповідалося у творі «Осінній концерт»? Хто його автор?
- Які автори розповіли тобі про різний настрій осені?
- Про яку **лісову колиску** розповів тобі Вадим Скомаровський?
- Якою ти уявив (уявила) осінь за прочитаними творами?
- Який вірш із цього розділу тобі сподобався найбільше? Чим саме? Хто його написав?
- Спробуй проілюструвати один твір (на вибір).
- Чому осінь називають **щедрою, золотою, чарівною, жовтогарячою, багряною**?
- А якою осінь бачиш ти? Створи словами портрет такої осені, яка тобі найбільше до душі.

Народні перлини для кожної дитини

Прочитай речення. З більшою силою голосу читай виділені слова. Поясни, як змінюється зміст речення.

Я люблю співати. Я **люблю** співати.
Я люблю **співати**.

Чи пам'ятаєш ти колискову, яку тобі співали? Хто її тобі співав — мама чи бабуся, а може, тато чи дідусь?

Українська народна колискова пісня «Гойда, гойда-гой, ніченька іде...» у виконанні Ніни Матвієнко.

Українська народна пісня

* * *

Ой люлі, ой люлі,
налетіли гулі.
Сіли на ворóтях
в червоних чобóтях.
Сіли на колисці
в червонім намисті.
Стали думать і гадать,
чим дитину годувать:
чи бубличком, чи медком,
чи солодким молочком...

- Коли співають колисанки? Для кого?
- Прочитай колискову лагідно, наспівно.
- Які тварини згадуються в цій колисковій пісні?

- Перегляньте мультфільм і послухайте українську народну жартівливу пісню, яка звучить у ньому.

Яка пісня за настроєм? Що в ній розповідається про Гриця? Яким ви його уявляєте? Яка риса характеру висміюється в пісні? Що ви порадите Грицю?

Українська народна дитяча пісня

ЗАЙЧИКУ, ЗАЙЧИКУ

— Зайчику, зайчику, де ти був?
— У темному гаю.
— Розкажи, розкажи пригоду свою.
— Вовчика сірого я в ярк загнав,
лисоньку рудую у мішок сховав.
— Де сховав? Де сховав?
— У драному мішку.
— Покажи, покажи спійманку таку.
— Лисонька рудая, хитра та прудка,
дірочку прогризла, вилізла з мішка,
а коли вона тікала, то мене перелякала.
Он як!

- Про кого ця пісня? Про яку пригоду розповідає зайчик?
- Як ти вважаєш, зайчик — хвалько чи фантазер?
- Знайди в тексті і прочитай слова, які звучать ніжно.
- Яка пісня за настроєм? Якими фарбами ти б намалював (намалювала) ілюстрацію до цієї пісні?
- Як ти вважаєш, між ким могла відбутися ця розмова?

- Прочитайте пісню в особах весело, передаючи голосом запитання та дотримуючись пауз.

Прочитай слова, написані великими і малими буквами.

б Д о О р Щ щ И и К к Х в М і А т Р е А р

Заклічка (від слова «закликати») — це невелика пісня або вірш, який містить прохання, щоб виглянуло сонечко, пішов дощ та інші.

ІДИ, ІДИ, ДОЩИКУ

Іди, іди, дощику,
зварю тобі борщику
у новому горщику.
Винесу на дуба,
прикличу голуба.

Голуб буде пити,
дощик буде лити.
Тобі каша, а нам борщ,
щоб густіший ішов дощ.

* * *

Дощику, дощику, перестань,
ми поїдемо на баштан
та зірвемо диньку —
дамо тобі половинку!

* * *

Ой вітре, вітроньку,
прижени хмароньку,
полий теплим дощиком,
покрий землю килимком.

- До кого діти звертаються в кожній закличці? Про що вони просять?
- Порівняй заклички, у яких звертаються до дощика. Чим вони різняться?
- Прочитай заклички весело, наспівно. Поміркуй, які слова потрібно прочитати з більшою силою голосу.
- Вивчи напам'ять закличку, яка тобі найбільше сподобалася.

Я — дослідник

Які заклички знають твої рідні? Запиши одну з них і прочитай у класі.

Я — дослідниця

Лічилка — невеликий вірш, яким діти користуються під час гри, щоб обрати ведучого, розподілити ролі або визначити послідовність участі гравців. Лічилку промовляють в особливому ритмі, який допомагає рахувати.

- Прочитай лічилки. Звертай увагу на паузи.

* * *

Котілася | торба |
з високого | гóрба. ||
А в тій | торбі |
хліб, | паляніця. ||
Кому | доведеться, |
той буде | жму́риться. ||

* * *

Тікав | заєць | через | міст |
довгі | вуха, | куций | хвіст ||.
А ти | далі не | тікай,
рахувати | починай: |
раз, | два, | три | — вийди | ти.

- Розкажи про якусь гру, для якої потрібна лічилка.
- Вивчи одну з лічилок напам'ять.

Мирілка (від слова «мирітися») — невеликий вірш, який допомагає помиритися із друзями.

● Прочитай мирилки.

Для
дівчаток

Дві подружечки зажурилися,
дві подружечки посварилися.
Тобі яблучко, мені грушечка —
не сварімося, моя душечко.
Тобі яблучко, мені зернятко —
не сварімося, моє серденько.

Для
хлопчиків

Подивися просто в очі —
я сваритися не хочу.
Я образить не хотів,
ненароком зачепив.
Просто в очі подивись
і зі мною помирись.

- Вивчи мирилку напам'ять.

Учися керувати своїм диханням. Уяви, що ти їдеш у ліфті вгору. Зроби глибокий вдих, потім — паузу. Далі повільно, плавно видихай і вголос називай поверхи.

1 — 2 — 3 — 4 — 5 — 6 — 7 — 8 — 9 — 10

Скоромівка — жартівливий вислів, створений зі складних для швидкого вимовляння слів. Скоромовки ще називають **спотиканками, чистомівками, швидкомівками**.

● Порада

«Як навчитися читати скоромовку»

- спочатку прочитай уважно і повільно, чітко вимовляючи звуки і слова;
- з'ясуй значення незрозумілих тобі слів;
- потім читай швидко, ще швидше, чітко і правильно вимовляючи кожний звук і кожне слово.

● Спробуйте позмагатися, хто краще і швидше розкаже скоромовку.

Летів горобчик, сів на стовпчик,
прибіг хлопчик — утік горобчик.

* * *

У нас надворі погода розмокропогодилася.

* * *

Усіх скоромовок не перескоромовиш,
не перевискоромовиш.

Загадка — це короткий опис предметів, подій, явищ, які треба впізнати і відгадати за описаними ознаками.

● Прочитай і відгадай загадки.

● **Порада**

Щоб відгадати, спочатку подумай, хто або що має ознаки і властивості, описані в загадці.

На небі біліє, світить, а не гріє.

* * *

Невідимий дух скинув з мене капелюх.

* * *

Які котики мишей не ловлять?

* * *

Якою косою не можна косити?

* * *

Щоб не згинуті в біді,
держить ножиці в воді.

* * *

Під ялинками і сосонками
лежить клубок із голками.

* * *

Уночі гуляє, а вдень спочиває,
має круглі очі, бачить серед ночі.

* * *

Не дерево,
а з листочками,
не сорочка, а зшита,
не людина, а навчає.

* * *

На сонечко я схожий
і сонечко люблю,
до нього повертаю
голівоньку свою.

● Які слова допомогли тобі відгадати кожну загадку?

● До яких загадок подано малюнки?

● **Склади загадку!** Опиши якусь тварину або рослину, але не називай її. Нехай діти відгадають, про кого ти кажеш.

Прислів'я — це короткі мудрі народні вислови повчального змісту.

Вік живи — вік учись.

У житті є те, чого можна навчатися в будь-якому віці.

Під лежачий камінь вода не тече.

Досягти успіху в кожній справі можна тільки зусиллями.
Якщо нічого не робити, то ніколи не досягнути мети.

● Прочитай прислів'я.

Гостре словечко коле сердечко.

Від теплого слова і лід розмерзає.

Краще не обіцяти, якщо слова не здержати.

Зробив діло — гуляй сміло.

Хотів зробити спішно, а вийшло смішно.

● Яке повчання містить кожне прислів'я?

● У яких випадках можна вживати кожний із цих висловів?

Прочитай швидко. Назви «зайве» слово в кожному рядку.

казка каска казка казка казка
казка казка казка кізка казка

Народні казки — це казки, які усно складали і переказували від однієї людини до іншої. Тому народна казка не має автора.

У казках розповідається про вигадані, фантастичні події. А дійовими особами в казках є уявні персонажі: люди, тварини, рослини, неживі предмети, які вміють розмовляти і рухатися, а люди розуміють їхню мову.

Найдавніші казки — це **казки про тварин**. У них головними героями є тварини, які діють, як люди: вони думають, сміються, співають тощо.

Прочитай правильно

За́йчикова, Лисі́чина, попросі́лася, переночува́ти, ві́стрибну, спробо́ував, голосі́стий.

Українська народна казка

ЗАЙЧИКОВА ХАТИНКА

Жили собі Лисиця і Заєць. У Лисиці була хатинка крижана, а в Зайчика — дерев'яна.

Прийшла весна-красна, і Лисичина хатинка водою стекла. А Зайчикова стоїть, як і стояла.

От Лисиця попросилася до Зайця переночувати та його з хатинки й вигнала. Іде Зайчик лісом і гірко плаче. Назустріч йому Собачка:

— Гав! Гав! Чого ти, Зайчику, плачеш?

— Лисиця з хати мене вигнала!

— Не плач, Зайчику, я тобі допоможу.

Підійшла Собачка до хатки і голосно загавкала:

— Гав-гав-гав! Іди, руда, геть!

А Лисиця їй із печі відповідає:

— Як вискочу, як вистрибну — боки тобі намну!

Собачка злякалася й утекла.

Знову заплакав Зайчик — іще дужче. Тут Ведмідь іде.

— Не плач, Зайчику, я тобі допоможу.

Пішов Ведмідь Лисицю виганяти. Підійшов до хатинки та як зареве:

— Іди, руда, геть!

А Лисиця:

— Як вискочу, як вистрибну — боки тобі намну!

Злякався Ведмідь і втік у ліс.

Сидить сіренький під кущем і знову плаче. Іде повз нього Півник — Золотий гребінець. На плечі косу несе.

— Ку-ку-рі-ку! Чого, Зайчику, плачеш?

— Попросилася Лисиця переночувати та й вигнала мене з власної хатинки.

— Ходімо, я тобі допоможу, — рішуче каже Півник.

— Ні, Півнику, не виженеш. Собачка гнала — не вигнала. Ведмідь спробував — марно. Де тобі! — плаче Зайчик.

Підійшли вони до хатинки. Півник крилами змахнув:

— Ку-ку-рі-ку! На плечі косу несучу!

Йду до хати! Хочу Лисицю прогнати!

Руда почула і злякалася:

— Зачекай, узуваюся!

Голосистий Півник знову:

— Ку-ку-рі-ку! Беру косу!

А Лисиця йому тремтячим голосом:

— Зачекай, одягаюся!

Півник утретє:

— Ку-ку-рі-ку! Уже йду до хати!

Буду Лисицю виганяти!

Перелякана руда хитрунка вибігла з хати і до лісу втекла.

А Зайчик і Півник почали жити разом у затишній дерев'яній хатинці.

- Назви дійових осіб казки. Хто є головним персонажем?
- У якій послідовності Зайчик зустрічався із тваринами?
- Як ти вважаєш, чому Собаці та Ведмедеві не вдалося вигнати Лисицю? Яку рису характеру виявив Півник?

- У чому виявилися хитрість і підступність Лисиці?
- Прочитай уривок казки, зображений на малюнку на с. 53.
- У якій частині казки розповідається про хатинки Зайчика і Лисички? Про що йдеться у кінцівці казки?
- Розкажи, як тварини виганяли Лисичку із Зайчикової хатинки.
- Що в цій казці є казковим?
- Підготуйтеся і прочитайте казку в особах. **Обговоріть**, з якою інтонацією треба читати слова кожної дійової особи.
- Підготуйтеся і розіграйте виставу за казкою. Поміркуйте, які рухи, вирази обличчя, маски чи деталі одягу допоможуть вам передати настрій і характер персонажів казки.
- А ще виставу можна зробити за допомогою пальчикового лялькового театру.

Прочитай правильно

Створіння, спра́вишся, підко́римося, розгні́вала, навздогін, згурто́ваними, оборо́нітися.

Українська народна казка

ВЕДМІДЬ І БДЖОЛИ

Дикі бджоли мали гніздо в дуплі дерева.

Довідався про це ведмідь. Прийшов до них і каже:

— Ви дрібні і слабкі створіння! Дайте мені меду!

— Добре, — кажуть бджоли. — Якщо справишся з нами, ми дамо тобі меду.

Ведмідь уткнув свою голову в дупло дерева та й висунув язик, щоб злизати мед.

(**Поміркуй!** Що було далі?)

● Прочитай, як далі розгорталися події в казці.

Але відразу відчув такий страшний біль, що й про свою силу забув. То бджоли в язик, у вуха та в ніс накололи його своїми жалами.

Кинувся ведмідь тікати. А рій бджіл йому навздогін дзвінко задзижчав:

— Пам'ятай, що і малі створіння вміють боронитися!

У цій казці така наука: навіть малими, але згуртованими силами, можна багато доброго зробити і від ворогів оборонитися.

- Порівняй прочитану частину тексту зі своєю розповіддю. Що збіглося, а що — ні?
- Назви дійових осіб казки.
- Як казка починалася і як вона закінчилася? Яким ти уявляєш ведмедя на початку казки, а яким — наприкінці?
- Знайдіть і прочитайте речення, у якому висловлено народну мудрість. Чи згодні ви з нею?
- Прочитайте казку в особах. Подумайте, що треба передати голосом, читаючи слова ведмедя.

- Перегляньте відео до казки «Ведмідь і бджоли». Уявіть себе акторами, які озвучують мультфільми. Підготуйтеся й озвучте казку за цим відео.

Упізнай кожну літеру і прочитай слова.

ЛИСИЧКА

ЖУРАВЕЛЬ

● Спочатку послухай, а потім прочитай українську народну казку «Лисичка і Журавель».

Прочитай правильно

Запро́сини, припро́шує, пригоща́йся, розі́йшли́ся, при́яте́лько, при́яте́лює, розгні́валася, розсе́рдилася.

Українська народна казка

ЛИСИЧКА І ЖУРАВЕЛЬ

Були собі Лисичка і Журавель. Зустрілися вони якось у лісі. Та такі стали при́ятелі!

Кличе Лисичка Журавля до себе в гості:

— Приходь, Журавчику! Приходь, лебе́дику! Я для тебе — як для себе.

От приходить Журавель на ласкаві запро́сини. А Лисичка наварила кашки з молоком, розмазала по тарілці та й припро́шує:

— Пригоща́йся, Журавлику! Пригощайся, лебе́дику!

Журавель до кашки. Стукав, стукав дзьобом по тарілці — нічого не вхопить.

А Лисичка як узялася до страви — лизь та лизь гарненько язиком, аж поки сама всю кашу не віли-зала. А тоді до Журавля мовить:

— Вибачай, Журавлику, — що мала, тим тебе й пригощала, а більше немає нічого.

— То спасибі ж, — мовить Журавель. — Приходь же, Лисичко, тепер до мене в гості.

— А прийду, Журавлику! Прийду, лебедику!
На тому й розійшлися.

От уже Лисичка йде до Журавля на гостину. А Журавель наварив такої смачної страви! Узяв і м'яса, і картопельки, і бурячків. Покришив дрібненько, склав у глечик із вузькою шийкою та й каже:

— Пригощайся, люба пріятелько, не соромся!

От Лисичка до глечика — голова не влезить! Вона сюди, вона туди, вона і лапкою — не витягне. Крутиться Лисичка, скаче, у глечик зазирає, нюхає... А Журавель не гуляє: усе дзьобом у глечик, усе у глечик. Помаленьку-помаленьку — та й поїв, що наварив. А тоді й каже:

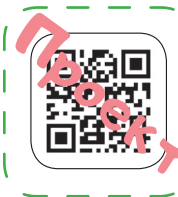
— Оце ж, вибачай, Лисуню, що мав, то тим і пригощав. Та вже більше нічого не маю на гостину.

Ох і розгнівалася ж Лисичка! Так розсердилася, що й подякувати забула. Відтоді Лисичка не приятелює із Журавлями.

- Скільки персонажів у цій казці? Назви їх.
- Прочитай, як Лисичка запрошувала Журавля в гості.
- Чим Лисичка пригощала Журавля? Який посуд вона вибрала для частування гостя? Як ти думаєш, чому?
- Як Журавель почувався в гостях у Лисички?
- Чи сподобалося Лисичці частування Журавля? Чому?
- Знайди в казці зачин, основну частину і кінцівку.
- Розглянь малюнок. Який епізод казки на ньому зображено?
- Чого вчить ця казка?
- Підготуйся і розкажи казку.

Я — дослідник

Послухайте пісню, написану за мотивом української народної казки «Лисичка і Журавель». Порівняйте казку та пісню. Чим вони схожі, а чим різняться? Яку народну мудрість висловлено в пісні?

Я — дослідниця

Прочитай правильно

Мандрівки, могутньому, бурміло, роздратовано, пробурмотів, натрапили, урятуватися, величезною, поворухнутися, клишоногий.

Українська народна казка

ВЕДМІДЬ І ПАВУЧОК

Одного разу після довгої мандрівки по лісу ведмідь заліз у свій барліг і міцно заснув. А коли прокинувся, то побачив, що по його лапі повзе павучок.

— Що це ти собі надумав? По мені, могутньому та сильному, лазити?! — роздратовано пробурмотів ведмідь. Ухопив малого павучка і хотів був його вбити.

— Даруйте, дядечку, я більше не буду, — почав благоді павучок ведмеда. — Відпустіть, я Вам ще у пригоді стану!

— Чим же ти можеш мені послужити? — здивувався старий ведмідь. — Який із тебе помічник?

Але все-таки пожалів маленького і відпустив.

Через деякий час у ліс прийшли мисливці. Натрапили вони на сліди ведмеда і почали за ним ганятись. Бідний ведмідь не знав куди подітись, щоб урятуватись від мисливців. Раптом побачив під величезною скелею яму і скочив туди.

Павучок це побачив і одразу про все здогадався. Він поліз до тієї ями і швидко обснував її густою павутиною. Потім став чекати, що буде далі. Аж тут біжать мисливці. Прибігли і стали неподалік від скелі.

— А може, наш бурмило сидить у тій ямі під скелею? — сказав один із мисливців.

— Туди він не міг залізти, — озвався другий мисливець. — Хіба ти не бачиш — там повно павутиння. Якби ведмідь заліз туди, то павутиння порвав би. Хіба не так?

— Це правда! — погодилися всі мисливці. Постояли, покрутилися та й пішли далі на пошуки.

А клішоногий сидить собі тихенько у тій ямі і від страху ні живий, ні мертвий. Так злякався, бідолаха, що не смів навіть поворухнутися. І сидів там довго-довго. За деякий час вирішив повертатися додому. Став вилазити з ями і очам своїм не вірить — яма

Ні живий, ні мертвий — дуже наляканий.

